מי שהיה נשוי פרק עשירי כתובות

כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין. פי' בקונטרס וחולקין בשוה וכן פי' ר"ח ופע"ג דברים מי שמת (ב"ב דף קלט: ופס) גבי נכסים מועטים להבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אמרינן דבין מועטין ונתרבו בין מרובין ונתמעטו יד הבנים על העליונה והבנים ירשו והבנות יזונו ולא אמרינן מועטים ונתרבו כבר זכו בהן הבנות כדאמר הכא דזכו בני כתובה הקטנה לחלוק בשוה היינו משום דבכל דוכתא אזלינן בתר נחלה דאורייתא ועוד מפרש רבי כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין פי' בני כתובה גדולה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין בני כתובה גדולה ופע"ג דאזלינן הכא בתר תקנתא דרבנן טפי מהתם משום דאע"ג דאזלינן בתר תקנתא דרבנן הכא לא מיעקר נחלה דאורייתא אבל התם אי אזלת בתר תקנתא דרבנן מיעקר לגמרי נחלה דאורייתא ולא ירשו הבנים כלל(ה). מ"ר:

מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב אלפא קא שקיל. מכאן רגילין לומר דהא דמסקינן בהמקבל (ב"מ קי: ו)ופס) הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי לגזוק לא מצי לסלוקי בזוזי אלא למ"ד מצי לסלק כו' היינו פלוגתא דרמי בר חמא ורבא דהכא רמי בר חמא ס"ל לא מצי לסלוקי לוקח ורבא סבר מצי לסלוקי מיהו לרמי בר חמא ניחא אבל לרבא מנא לן דלמא הא דהוה הכא מצי לסלוקי משום שלא היה רוצה ליקח האפדנא אלא בה' מאות והלוקח רוצה לתת אלפא ולכך סילקו אבל היכא דרוצה הבעל חוב ליקח הקרקע באותם דמיס שרוצה הלוקח לסלקו מצי למימר דמודה רבא דלא מצי לסלק וי"ל דמ"מ כל שעה יסלקנו שיטוס לו הקרקע כפליס על שוויו:

והלכתא בחמש מאה. דלא תשגיון כמו שכתב:

דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה. מכאן נראה לר"ת דהא דאמר ו)בים נוחלין ובפ"ק דב"מ (דף טז. ופס) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום הכ"מ כשאמר מה שאירש מאבא סתם אבל אם אמר שדה זו אירש קנה ואפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי נמי לאו הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאימא לגשון ראשון שפי' רש"י שהיתה אמו נשואה לנעל ולכך קאמר בטובת הנאה דמשמע שאם תמות יירשנה בעל או אפי' יומות בעלה בחייה שמא יומות גם הכן בחייה ואין לגזוק בה כלום הלכך ודאי במקום שהוא מכיר את המכר הוי מקח קייס דאין סברא לומר דהא אתי כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהא קי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיהו לגשון אחר שפירש רש"י אין ראיה מכאן כלום דפירש דזבנה לכתובתה דאימא שדה שייחד אביו אאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל הא אי אתא אמי ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך ד)לא מכרה אלא בדבר מועט: **שלא באחריות**. כל מי שיטרפנה מידך אפי' בדין לא אחזיר לך המעות: **ומכרה לראובן**. בעליס הראשונים: **באחריות**. שכל מי שיטרפנה בדין יפלנה לו: ואתא

זכו בהן. יורשי כתובה הקטנה לחלוק הכל בשוה הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר: **מסקי ביה.** ובוטים בו: **שקל.** לוקח אלפא זוזי: **אי שויא לך.** הניחא מדלא לקבלה בחוב שלך ותניה לי את זו: **ואיסתלק.** מתלוויהו: **היינו מסני'.** ממתני' מצינן למיגמר האי דינא דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי שהיה מעלה על דמיה: **אית ליה פסידא.** לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אלו: **ועירפא בכמה דאיכין.** הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף זוז לפלוטו מחובו ומחזר לב"ד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו באחריות והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחויב בכמה כתבינן ליה טירפא באלפא כשיעור החוב או בה' מאה שהרי כך קנאה ממנו: **קטיני דאדעא.** שדות קטנות: **מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן.** משום כבוד אביהן אלא שאין לבית דין ג)לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה ולולב אלא מצוה בעלמא דרבנן: **בדין קא טריף.** שנכסי הלוה נשתעבדו לו: **דלא אמרו ליה.** כשפירעו את הראשונים: **דמי קטינא.** כשאר מכר ולא כפריעת החוב: **דזבנה לכתובתה דאימיה.** שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: **בטובת הנאה.** בדבר מועט מפני שהוא פסק שמא תמות וירשנה בעלה או אפילו יומת בעלה בחייה שמא יומות הבן בחייה ולא תבא הזכות לידו ואין לגזוקה בה כלום דלא היה זה שלוחו: **א"ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפצינא לך.** והמעות לא אחזיר לך דשלא באחריות אני מוכר לך: **אתא איהו וקא מערער.** לומר אני תחת אמי עומד ואטלנו ואף המעות לא אחזיר דשלא באחריות פסירת וקבילת: **אחריות דנפשיה.** אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו ונהי נמי דאחזר במכירת הקרקע לאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתני' (ב"מ דף טז.) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום. והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה ואחזר ולקחה מבעלים הראשונים דקי"ל בה (שם טו:) מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהתם לקחה דוקא דטרח אבתרה וזבנה כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח אבל נפלה לו בירושה אמרינן התם ירושה ממילא הוה ולא טרח למיקם בהימנותיה ואחזר במכירתו ומחזיר המעות. לשון אחר דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה

מסורת הש"ס

ו) [גיטין ל:], ג) [ב"ב קמ.], ג) [הסגת תוס' על ריעבא], ד) [ל"ל כי לא מכרה כו'. רש"ן], ה) [ועי' תוס' ב"ב קמ. ד"ה יתומים], ו) [וכן בשנים אוחזין טו: ויותר מוקדם בב"ק לו. וע"ש תוס' ד"ה בגיטין לו. וע"ש תוס' ד"ה הניחא], ז) [לא מצאתי בשום דוכתא אלא רק בפ"ק דב"מ טז.].

תוספות רי"ד

ונתמעטו זכו בהן יורשין כתובה של מרובה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשי כתובה מועטת לחלוק בשוה שהכל הולך אחר שעת מיתת האב: האי גברא דהוה מסיק ב' אלפא זוזי הו"ל תרי אפדני זבנינהו חדא בה' מאות אתא וחדא בה' מאות אתא ב"ח טרפא לחד מיניהו הדר אתא קטריף לאידך שקיל חדא אלפא זוזי אזיל לגביה א"ל אי שוויא לך הא דקטרפ' אלפי זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק. סבר רמב"ח למימר היינו מתני' דתנן אם אמרו היתומים הרי אנו וכו' א"ל רבא מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי הכא מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב ואלפא שקיל ותל' כרבא דסבר דמצי הלוקח לסלק לב"ח בזוזי אבל רמב"ח סבר דל"מ לסלוקיה בזוזי ומאי דאמרי' בפ' הגזול ובשנים אוחזין ובפ' המקבל הניחא אי אית ל' ללוקח זוזי לא מצי מסלק לב"ח שפיר אלא למ"ד וכו' ואת היא חלוקת רמב"ח ורבא: וטרפא בכמה כתבינן פי' אם נתרצה ב"ח לקבלה באלפא זוזי ובא הלוקח לב"ד שיכתבו לו טרפא על המוכר שמכרה לו באחריות בכמה כתבינן לי'. רבינא אמר באלפא שהרי כך הי' חובו ורב עוירא אמר בת"ק כפי הדמים שנתן הלוקח ותלמודא פסק כר"ע ומכאן יש להוכיח שאם יש לראובן ששר על שמעון בר' זוז ומכר ללוי בק' אינו גובה לוי משמעון אלא מנה כפי מה שקנאה ואע"פ שראובן מסרו לו בחוב במאתים דא"כ ה"נ ימסור לו בע"ח שטרו של אלף (כב"ח) [ללוקח] ויגבה ממנו אלף ואמאי אינו גובה אלא ת"ק. וקשה בעיני דין זה שאילו רוצה ליתן שט"ח זה מתנה ללוי אינו הולך לוי וגובהו משמעון כל מה שכתוב בתוכו וכ"ל הבי' כולה וכ"ל יהבי' פלגא והנכון בעיני דאה"נ שאם ב"ח רוצה למסור לו שטרו עם כל כח וזכות שיש לו בו שהוא גובה מן המוכר כל האלף אלא הבמ"ע כגון שאינו רוצה להקנותו ולהפסיד ללוה והוא שואל מב"ד שיכתבו לו טרפא שאין כותב לו אלא בת"ק: דהוה גברא דהוו מסיק ב' ק' זוזי הו"ל תרי קטיני דאדעא זבנינהו חד בחמשין וחד בחמשין אתא ב"ח טריף חד מנייהו הדר אתא קטריף לי' לאידך שקיל ק' זוזי ואזל לגבי' א"ל אי שויי לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקיל ק' זוזי ואיסתלקי סבר ר"י למימר מתני' היא דתנן ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו וכו' א"ל מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה ק' יהיב ק' שקיל וטרפא בכמה כתבינן רבינא אמר בק' ור"ע אמר בנ' אלפא בנ' ור"י סבר כרמב"ח ואביי כרבא: כ' רבינו האי ד"ל אם א"ל הלוקח אני פודה זז השדה בשומתה ממך וב"ח מוסיף דין הוא להוסיף הב"ח עד בדי חובו יתר אין שומעין לו אלא נותן לו הלוקח חוב כלו ומסלקו: ההוא גברא דהוו מסיק ביה ק' זוזי שכיב בשביל קטינא [דאדעא] דהוה

תוספות רי"ד (המשך)

שוה נ' אתא ב"ח קטריף לי' אזיל יתמי יהבי לי' נ' זוז אתא ב"ח וקטריף לי' אחו לקמי' דאביי א"ל מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הנך קמאי מצוה עבדיתו השתא כי קא טריף בדין טריף פי' אע"ג דמטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדי מצוה עליהן לפרוע משום כבוד אביהן. ולא דמיא האי מצוה למצוה דאמרן בפרקין דלעיל דההיא מצוה כייפינן לי' כמצות סוכה ולולב אבל הכא לא כייפינן להו דמטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדי אלא מצוה בעלמא הוא דעבדי ואי לא לא ומשום דפרעי' ליה בסתם א"ל אביי מצוה קא עבדיתו ולא פרעתם אותן בפדיון השדה ובדין הוא חוזר וטורף השדה שהיה משועבד לו. ולא אמרן אלא דל"א הנך נ' זוז דמי קטינא נינהו אבל אמרו הני נ' זוז דמי קטינא נינהו סלוקי סלקינהו: ההוא דזבין לכתובה דאמיה בטובת הנאה וא"ל ללוקח אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אמי' ולא מערערא אתא איהו וקא מערער סבר רמב"ח למימר איהו במקום אימא קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קבל עליה אחריות דידיה מי לא קביל פי' מכר כתובת אמו שהיתה על אביו ללוקח בטובת הנאה שאם תמות אמו בחיי בעלה יפסיד מעותיו ואם תתאלמן או תתגרש שיבואו הנכסים ליד (האב) [האם] שיזכה בהן הלוקח דאילו היתה מוכרת אמו ללוקח בענין זה היה מכרה קיים שאילו תתאלמן או תתגרש היה זוכה הלוקח בנכסי כתובתה ולא יקרא זה מקנה לחבירו דבר שלא בא לרשותו שכיון שי"ל כתובה שלה הם הנכסים אלא שאין לה כח להגבותם בחיי בעלה ויכולה היא למכור מעכשיו מה שעתיד לבוא לה מבעלה שנכסי בעלה הן משועבדים לה אלא שאין כח לבן למכור כתובת אמו בלא חפצה וכך אמר ללוקח אני בוטח שאמי תסכים במכירתי ולא תערער מיהו מתנה אני עמך שאם תערער איני מחזיר לך מעותיך וקבל עליו הלוקח ד"ז וע"ד כן נתן לו המעות ואילו אתיא אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו שהרי כך התנה עמו ואין זה מה שאירש מאבא מכור לך שהרי בחיי אמו מכרם לו שיזכה בהם הלוקח אם תתאלמן או תתגרש אלא

זכו בהן. בין בחיי אביהן בין אחר מיתתו: **ומאה מצוה בכתובה יעקב זקף שדותיו בדברים עסיקין):** אההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו הדר קטריף לאידך שקל אלפא זוזי וקא אזיל לגביה א"ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא למימר מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר א"ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מי אית ליה פסידא אלפא יהיב ואלפא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה בהלכתא בחמש מאה ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי הוו ליה תרי קטיני דארעא חד זבינהו בחמשין וחד בחמשין אתא בעל חוב טרפא לחד מינייהו הדר אתא וקטריף לאידך שקל ק' זוזי וקאזיל לגביה וא"ל אי שויא לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקול ק' זוזי ואיסתלק סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים כו' א"ל אביי מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה מאה יהיב מאה שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר במאה רב עוירא אמר בחמשין והלכתא בחמשין ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק ו)קטינא דארעא דהוה שויא חמשין זוזי אתא בעל חוב וקטריף ליה אזיל יתמי יהבו ליה חמשין זוזי הדר קטריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להן ו)מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הני קמאי מצוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קטריף ו)ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה ו)ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא"ל אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אימיה ולא איערערא ואתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דידה לא קביל עליה אחריות דידיה מי לא קביל אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא

**וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל הא אי אתיא אמי ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך ד)לא מכרה אלא בדבר מועט ולפי לשון ראשון נמי לאו דאיה כמו שפירש רש"י עוד מייתי דאיה אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו שהרי כך התנה עמו ואין זה מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום הכ"מ כשאמר מה שאירש מאבא סתם אבל אם אמר שדה זו אירש קנה ואפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי נמי לאו הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאימא לגשון ראשון שפי' רש"י שהיתה אמו נשואה לנעל ולכך קאמר בטובת הנאה דמשמע שאם תמות יירשנה בעל או אפי' יומות בעלה בחייה שמא יומות גם הכן בחייה ואין לגזוקה בה כלום הלכך ודאי במקום שהוא מכיר את המכר הוי מקח קייס דאין סברא לומר דהא אתי כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהא קי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיהו לגשון אחר שפירש רש"י אין ראיה מכאן כלום דפירש דזבנה לכתובתה דאימא שדה שייחד אביו אאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל הא אי אתיא אמי ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך ד)לא מכרה אלא בדבר מועט ולפי לשון ראשון נמי לאו דאיה כמו שפירש רש"י עוד מייתי דאיה אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו שהרי כך התנה עמו ואין זה מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום הכ"מ כשאמר מה שאירש מאבא סתם אבל אם אמר שדה זו אירש קנה ואפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי נמי לאו הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאימא לגשון ראשון שפי' רש"י שהיתה אמו נשואה לנעל ולכך קאמר בטובת הנאה דמשמע שאם תמות יירשנה בעל או אפי' יומות בעלה בחייה שמא יומות גם הכן בחייה ואין לגזוקה בה כלום הלכך ודאי במקום שהוא מכיר את המכר הוי מקח קייס דאין סברא לומר דהא אתי כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהא קי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיהו לגשון אחר שפירש רש"י אין ראיה מכאן כלום דפירש דזבנה לכתובתה דאימא שדה שייחד אביו אאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל הא אי אתיא

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלוה בו'. מקשינן אמאי נקט באחריות דכל מידי דאתא לאשמועינן שאתא דא"ל בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אביהן גבך כו' והא שייך אפי' שלא באחריות נמי ואומר רבי זקפו עליו במלוה דווקא דאי לא זקפו

שקנה ממנו שלא באחריות ובאו הנכסים ליד האם שנתאלמנה ולא ערערה ומתה ובא הבן והרי שקנה ממנו אם אני עומד וכמו שאם היתה מערערת הרי מפסיד מעותיך גם עתה (יפרידם) [תפסידם] בערעורי וסבר רמב"ח למימר הכי וא"ל רבא נהי דאחריות וכו' פי' מסתמא כשמכר לו ע"ד כן מכר לו שהוא לא יערער ועכשיו כשמערער נהי שיכולה לבטל המכר מפני שכיון שמכר כתובת אמו לא היתה שלו אבל הדמים חייב להחזיר לו:

ואחא בעל חוב דראובן. שהיה שטרו קודם למכירה לראובן ואילו בא ומצאה ביד שמעון הכי נמי הוה טריף לה: **דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה.** כשם שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות וכא בעל חוב דראובן וטורפה היה שמעון מפלהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפלה לו: **נהי דאחריות דעלמא.** כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קיבל עליה שמעון: **אחריות דנפשיה.** ערעור הבא לו מחמת עצמו: **ככבל חוב דעלמא דמי.** המערער עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן צריך שמעון לפצותו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשירשה ראובן מיעקב ומכרה ובא בעל חוב דיעקב יפצנו שמעון ולא אמרי' דראובן כרעיה דאבוה הוא ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון: **וזקפן עליו במלוה.** שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם: **ופייסיה בזוזי.** במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו: **מטלטלי שביק אבון גבך.** והיה בעל חוב של אביו מסולק ממנו שאין לו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאביו: **מגבי להו ארעא.** כשתגביו היתומים יפרע להן קרקע בדמי המעות והדר גבי מינייהו בשביל אחריות אביהם ולא מצו למימר לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחתיו במעות דאמר להו ע"י שעבוד חוב אביכם באה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו: **ב"ח.** של אביהם: **חוזר וגובה אותה מהם.** כאילו נפלה להם ממש בירושה: **כל שדותיו.** בשטר אחד. דבשני שטרות אין גובין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחריותו דמאי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני מורין: **רלה מזה גובה רלה מזה גובה.** וכדמסיים ואזיל דזבן לוי משמעון בינונית ששעבוד בעל חוב עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אצל שמעון הלכך רלה לגבות משמעון עדיפא דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמצא משל ראובן אגבינם אם לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות רלה מלוי גובה כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית גובה בינונית מלוי דא"ל לקחת את שעבודי בינונית שדיני מוטל עליה. ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדתנן [גיטין מח:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני מורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמרו רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טירפא הוא בא:

דינא

ולא נהירא לרבי דמלי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני מורין ואפי' הן זיבורית משום תקנה דלוקח ראשון אגא בהך תקנתא לא ניחא לי כדרבא בפ"ק דב"ק (דף ח:) הלכך מלי לפרש בשני שטרות וביותר. מ"כ. ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר מ' אבל בשני שטרות ולקח שמעון זיבורית באחריותו ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחריותו אינו יכול לגבות מלוי דא"ל להכי ורמי וזבני ארעא דלא חזיא לאיתה עדיפא דאי אתא לוי אותה עדיפא אינו יכול לגבות מלוי אותה עדיפא מהאי טעמא דלהכי ורמי וזבני ארעא דלא חזיא לך דודאי אם היו כולם ביד שמעון הבינונית והזיבורית שלקח לפני האחריותו שהיא עדיפא היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא בב"ק (שם) וכן אם זבן לוי בינונית ושבק בינונית יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות דלה מזה גובה דלה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחריותו בענין שהאחריותו עדיפא והראשונה שלקח לוי בינונית ולא שבק בינונית דכוותה ולא מצי למימר השתא טרמי וזבני ארעא דלא חזיא לך: **רצה** מזה גובה רצה מזה גובה. ואע"ג דאמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית הכא שאני דליכא בני מורין כלל וכולהו משועבדים מינהו שהרי זה הב"ח בא מכח רלוכן:

אבל

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה [א] א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה [ב] ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה מאי טעמא בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי [ג] אמר רמי בר חמא [ד] ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא [ה] אי פקח אידך מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר [ו] רבה בר אבוה [ז] יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן [ח] אמר רבה [ט] ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבנה בינונית אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזבינו ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה אבל

זקפו במלוה לא מלי אמרי בני ראובן לשמעון מידי דהשתא אין הכך מעות כאילו הן מונחין בידו במסכון תחת השדה אם יטרפוה ממנו וא"כ אתי שפיר דנקט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו לזקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דווקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעייל ונפיק אזוזי אין המכר קיים וכשזוקפו עליו במלוה תו לא עייל ונפיק אזוזי ולא הוה צריך למימר אלא ונתקיים המכר ומו לא אפ"ה אומר רבי דאילטריך למינקט באחריות דאי שלא באחריות לא הוה שמעינן מינה אלא מאי דשמעינן ממתני' דמה שאין הלוקח רשאי לתת המעות לב"ח מתני' היא בפ' הכותב (לעיל פד.) ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא יתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה אבל השתא קמ"ל אע"פ שהוא מוחזק בהן וס"ד יעבכם נעלמו מתת אחריות שאביהן מייב אפי' הכי לא יעבכם דמטלטלי דיתמי ניהו ועוד נראה לרבי דזקפן במלוה דווקא דאי לאו הכי מאי קאמר דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון מטלטלי שבק אבון גבך עד כאן לא קאמר ר"ע יתנו ליורשים אלא משום דכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה הא אי אחרים נמי לא הוו צריכין שבועה משמע דמודה שיתנו לאחרים והכא האי לוקח מאי שבועה צריך הא ליכא למימר הכא שמא התפיסו לרבי דכל זמן שמעות המקח בידו עדיין למה יתפיסו אחרים תחתיהם הלכך נקט זקפו במלוה דהואיל וזקפו במלוה איכא למימר טפי שמא התפיסו לרבי שיעבב אם יטרפוה ממנו דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שיכתוב עליו שטר מלוה אבל לא זקפו ליכא למימר שמא התפיסו לרבי ולא הואיל וכן לא מצו יתמי למימר ליה ולא מידי. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למימר לרבי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כב.) דאין מזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן משום לרבי משכחת לה דמזקקין כמו לאונס שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמצאת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ומזקקין הואיל ולא חייסינן לרבי ואמר לי רבי נהי דיתומים גדולים לא הוה חייסינן לרבי כה"ג ביתומים קטנים חייסינן טפי: **ופייסיה** בזוזי. אומר רבי דרבותא הוא לא מבעיא היכא דלא פייסיה דאינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דאפ"ה אמרי ליה אנן מטלטלין כו': **אי** פקח אידך מגבי להו ניהלייהו וכו'. מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי כגון הכא דמלי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן** שמכר כל שדותיו לשמעון. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' דלה מזה גובה דלה מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלוי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחריותו מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחריותו לא גבי בעל חוב מלוי דא"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומשעה שקנאה שמעון נתחלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הזיבורית

מלוה אבל לא זקפו ליכא למיחש לשמא התפיסו לרבי וליכא שבועה והואיל וכן לא מצו יתמי למימר ליה ולא מידי. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לרבי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כב.) דאין מזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן משום לרבי מנכסת לה דמזקקין כמו לאונס שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמצאת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ומזקקין הואיל ולא חייסינן לרבי ואמר לי רבי נהי דיתומים גדולים לא הוה חייסינן לרבי כה"ג ביתומים קטנים חייסינן טפי: **ופייסיה** בזוזי.

פייסיה דאינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דאפ"ה אמרי ליה אנן מטלטלין כו': **אי** פקח אידך מגבי להו ניהלייהו וכו'. מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי כגון הכא דמלי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן** שמכר כל שדותיו לשמעון. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' דלה מזה גובה דלה מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלוי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחריותו מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחריותו לא גבי בעל חוב מלוי דא"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומשעה שקנאה שמעון נתחלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הזיבורית

אבל

מסורת הש"ס

ו) פסחים לא., ב) שם לקמן קי. ב"מ קכה., ג) ב"ק מ: ע"ש,

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. שמא יטענה בעל חוב דראובן משמעון כשביל חוב שישעבדה לו לראובן, שיטלם לו לראובן זה מעותיו לשמעון, ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה (פסחים לא.). וזקפן עליו במלוה. שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליהן ושיעבד נכסיו לו עליהן (שם). **ומת ראובן.** המוכר, ובא בעל חובו וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומיו, ופייסיה שמעון לבעל חוב דראובן באותן המעות (שם). דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן. אע"ג דאבוהון קביל עליה אחריות ממכרה זו אפילו הכי יכולין בני ראובן לבא על שמעון ולומר אנן מטלטלי שבק אבון גבך. לא היית חייב עליו אלא מעות ולא היה לך ליתן לבעל חוב ולא לעכבן כשביל אחריות ממכרתך, דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום לבעל חוב, דקרקע של יתומים הוא דאמרינן בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמחייס חל שיעבודא עליהן, אבל על מעות שלא היו בעין לא חייל שיעבודו מחיים עליהן וכשהן בעין אין כאן לוה, ולבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוה זה כלום (שם). אמר רבא אי פיקח אידך. זה שמעון, יטענו ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלא קרקע יש לי ונותנה להם בחובותם ואחר וגובה אותם מהם כשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו, דהשתא כי אגבי להו הא אחרעא אינגלי מילתא דלאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלא קרקע (שם). **יתומים.** בני מלוה, שגבו קרקע. מן הלוה, בעל חוב. של אביהן שנתחייב לו אביהן מעות, אחר וגובה אותה מהן (רשב"ם ב"ב קכה.). רצה מזה גובה רצה מזה גובה. לא מלוי גובה אותה שדה, דאמר ליה שיעבודי שקלת, לא משמעון גובה מזיבורית דא"ל את בעל דבריס בידי את דשקלת טולהו נכסי דראובן (ב"ק ח.). ולא אמרן. דגובה מלוי, אלא דזבן לוי בינונית (שם).

תוספות רי"ד

אמר רמב"ח דראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי' לי' מניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי לראובן פי' אתא ב"ח דראובן שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"נ דהוה טריף ליה אמר רמב"ח דינא דאזיל שמעון ומפצי לי' שאילו מכרה שמעון

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פי"ע מהל' מכירה הל' י סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ב:

טו ג ד מיי' פי"ל מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין לד טור ח"מ סימן קל:

טז ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קז סעיף ח:

יז ו מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין לד טוש"ע שם סי' קיט סעיף ח:

תוספות רי"ד (המשך)

זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטרפה ממנו היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה ממנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קבלי' עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלייהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הבא לו מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וקטרי' לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב כב"ח דעלמא דמי: אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שט"ח עליהן ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטרי' לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבון גבך ומטלטלי [דיתמי] לב"ח לא משתעבדי אמר רבא ואי פיקח הוא שמעון מגבי לי' ניהלי' והדר גבי לה מנייהו מדר"נ דאר"נ ארב"א יתומים שגבו קרקע בחוב אביהם ב"ח גובה אותה מהן פי' כיון דהוה משעבדא לאבוהון כאילו זבנא ממרא אבל השתא תיקון דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח ואע"ג דקי"ל דהיכא דאית לי' זוזי לדוה לא מצי לסלוקי לב"ח בקרקע הכא שאני משום דא"ל אמאי פטריתו נפשייכו מלשלומי משום דלית לכו קרקע אנא עבידנא מילתא דתהני לכו ותו דאמרי' להו האי ארעא משעבדא לדידכו ומשעבדא נמי לדידי מר"נ: אמר רבא דאזבן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ול"א אלא דזבן בינונית אבל זבן זיבורית ועדיית לא

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו. ולו דווקא קאמר האי ליסנא דלא שייך לומר הכי אלא לגבי בעלים ולא לגבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחרת דכוותה אצל לא שביק בינונית דכוותה לא מצי לדחותו אצל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית דאי משום אי שתקת ואי לאו מהדרנא אטרלא דזיבורית למריה כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף מ. ופס) גבי מכר לאחד או לשלשה כאחד נכנסו תחת הבעלים הא אוקימנא התם בימתי והך דהכא מייתי בתר הכי

ומסתמא מיירי נמי בימתי:

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה. וקא משתעי דינא בהדיה ומקשים מאי נפקא מינה שיטעון עמו ראובן ולא שמעון מה ירוויח שמעון בכך הלא כל מה שיטעון ראובן יטעון שמעון וכ"ת נ"מ כגון שיש עדים קרובים לשמעון ואינם קרובים לראובן ורוצים לחייב בעל חוב הרי לשמעון אינם יכולים להעיד אצל לראובן יכולים להעיד לא היא דכיון דסוף סוף יש ריוח לשמעון שיעמידו בידו הקרקע פסולין להעיד אפי' לראובן כדמוכח בסוף פ"ק דמכות (דף ז.) דאמר אילעא וטוביה קריבי דערבא הוו סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחיקי הוו אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אי ליתיה לגוה לאו בתר ערבא אזיל ואין לומר דנפקא מינה כגון שהעדים המקיימין את השטר אל בעל חוב קרובים לראובן ואין קרובים לשמעון ואי לא היה ראובן בעל דברים יכולים לקיימו הא נמי לאו מלתא היא מטעם דפריסת דאפי' משתעי דינא בהדי שמעון לא מצו מקיימי ליה כיון דאי טריף ליה מייתי בתר ראובן אזיל ועוד דמסיק איכא דאמרי אפי' שלא באחריות נמי כו' הא אפי' איהו גופיה אמרינן בב"ב (דף מג. ופס) המוכר שדה שלא באחריות מעיד לו עליה אי אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה לפני בעל חוב עדיד ולא הוי פסול משום תרעומת כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת וליכא למימר דנפקא מיניה לענין שבועה דראובן יודע אם פרע לו אם לאו ויכול לומר לו אישתבע לי דלא פרעתיך כדפי' הקונטרס אבל שמעון אינו יודע ואינו רואה לטעון מזויף שקר דהא בלאו הכי צריך שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים דלא יפרע אלא בשבועה ומיהו י"ל דנ"מ דיכול לומר אישתבע לי דלא פרעתיך כדפירש בקונטרס וכגון שמחל לו שמעון שבועה הבא ליפרע מנכסים משועבדים ורבי היה מדקדק דאי ב"ח אינו יכול למצוא עדים לקיים שטרו ואמרי' דראובן יכול לטעון מזויף הוא לפי שהוא יודע בבירור אם הוא מזויף אבל שמעון מספק אינו יכול לטעון מזויף הוא אז נ"מ טובא וכן היורשים מספק אינן יכולין לטעון מזויף הוא על שטר שהוציאו על אביהן אע"פ שאין ב"ח יכול לקיימו ואל תתמה א"כ לא שבקת חיי לכל בריה שהרי מן התורה אין צריך שום שטר קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנתקרב עדותן בב"ד ואפי' גזלן מוחזק שהוציא שטר אין נ"ל שצריך קיום דלא אמרינן החתים עדים שאינן מעצמו דאע"פ שהוא חשוד על הממון מירתת לכתוב שטר מזויף פן יכירו ב"ד זיופו הלכך כי תקינו רבנן קיום כנגד טענת שטר מזויף ה"מ כי אמר לוה דקים ליה בגויה אבל יתמי ולקוחות כנגד טענת של זיוף לא הצריכו חכמים עדי קיום הוא"ל ולא קים ליה בגויה אם הוא מזויף אם לאו ומייתי רבי דאיה מהא דתנן בפ"ק דב"מ (דף יב:) מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר לא לזה ולא לזה מפני שב"ד נפרעין מהם אין בהן אחריות נכסים יחזיר למלוה מפני שאין ב"ד נפרעין מהם דברי ר"מ ומוקי לה שמואל (שם יג.) שאין חייב מודה ואין בהן אחריות יחזיר דאומר היה ר"מ שטר שאין בו אחריות אפי' מבני חרי לא גבי ויחזיר למלוה ויצור על פי עלותיתו ופריך ומיהדר ליה לגוה לגור ע"פ עלותיתו של לוה הא קאמר לא היו דברים מעולם והשתא אמ"ל דטעניין ליתמי ולקוחות מזויף הוא יש בו אחריות נכסים אמאי לא יחזיר אי כשיכול לקיימו ויש לו למלוה עדי קיום א"כ יחזיר דקושטא קאמר ובדין יגבה דלפריעה ליכא למיחש דהא קאמר לא היו דברים מעולם וכל האומר לא לויתי קאומר לא פרעתי דמי ואם לא יוכל להפסיד בחזרתו והלא לא יוכל להוציא על ידו כלום מלוה כי יטעון מזויף וגם מן הלקוחות ויתומים לא יוכל להוציא כי נטעון בשבילם אלא ודאי לא טעניין להו טענת זיוף אע"ג דשאר טענות טוענין ליורש וטוענין לגוקח הכא מוקמינן ליה אלחזרייתא כל זמן שאין הלוה עצמו פוסלו לכך לא יחזיר שלא יגבה מן היתומים ומן הלקוחות ומיהו קשה דאכתי אמאי לא יחזיר הא לא יוכל לעולם לגבות על ידו לא מיתומים ולא מלקוחות דהכי דמזויף לא טעניין להו מיהו פרוע הוא טעניין להו דאביהם היה נאמן לטעון פרוע מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא כענין שמצינו בהמוכר את הבית בסופו (ב"מ ע. ופס) גבי המפקיד אצל חבירו בשטר דקסבר רב חסדא דכי אמר החזרתיו לך דאע"ג דאיכא למימר שטרך בידי מאי בעי נאמן מיגו דאי בעי אמר נאנסו ומסיק לימא בפלוגתא שטר כים היולא על היתומים דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו ודייני א"י אמרי נשבע וגובה מחצה ומפרש דמ"ד נשבע וגובה מחצה סבר לא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי אית ליה דרב חסדא פי' דטעניין ליתמי החזרתי לך הפלגא פקדון הוא"ל ואביהן היה נאמן בכך מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואע"ג דליתמי לא טעניין נאנסו דהא למ"ד נשבע וגובה כולו דמצי א"ל שטרך בידי מאי בעי ולית ליה דרב חסדא מ"מ לשטרו דימא נאנסו אלא לא טעניין להו נאנסו והיינו טעמא משום דלא שביחא ואפ"ה טעניין להו למ"ד נשבע וגובה מחצה החזרתיו לך אע"פ שאביהן לא היה נאמן אלא מחמת מיגו דאי בעי אמר נאנסו וה"נ טעניין להו פרוע הוא אע"ג דאביהן לא היה נאמן אלא מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא ומיהו הא לא קשיא מידי אי ס"ל לשמואל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו שלא היה אביהן נאמן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזויף אבל בהדיא ס"ל לשמואל במי שמת (שם קנד:) אליבא דר"מ דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסיד יתומים ולקוחות שיוכל כל אדם להוציא מידם ע"י זיוף ועל כן נראה לומר שטוענין להם מזויף הוא והכיא דהתם איכא לשנויי עלה דחיישי' שמא יוציא אפי' מלוה גופיה ע"י שימצא קיום וכיון דפסיל ליה ואיתבע ליה בנפילה איכא למיחש ביה אפי' אם יבאו ויכירו החתימות כי שמא דימה וחייף עד שדימה את החתימה לחתימת עדים לגמרי וטעו הדיינים בקיום השטר כי ההיא דגט פשוט (שם קסז.) דאמר ר' אלעזר וכדמייתינן לעיל בגלו נערות (דף לו:) גבי שטר ריעא דלא מגבינן ביה אע"ג דאית ליה עידי קיום מכיון דקא מהדר מזיופא אימר זיופי זייף וכתב ואם תאמר אם כן המוצא שטר שכתוב בו הנפק אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף ודימה החתימות לגמרי הא לא קשיא שהרי יש לנו לחלק בין היכא דטעין לוה מזויף הוא להיכא דלא טעין דהיכא דלא טעין לית לן למיחש משום ריעותא דנפילה ואיכא לאוקמא דהיא דשטר שכתוב בו הנפק בדליתא לוה דלא טעין מידי אבל אי הוה טעין זיוף מייתינן דהא אפי' תוקמא להיא דלא יחזיר דחיישינן לזיוף דווקא בלא עדי קיום השטר משום הפסד יתומים ולקוחות הוא דחיישינן דלא טעינן להו מזויף מ"מ תיקשי מדאמר שמואל התם המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים ואמאי ניחוש להפסידא דיתמי כיון דלא מקויים אלא אית לן למימר כגון דליתיה לגוה דלא טעין מזויף ולהכי לא חיישינן לזיוף והואיל וכן כי מפרשין נמי דטעמא משום דחיישינן שמא יוציא אפי' מלוה עצמו ע"י קיום והוא אינו יודע להכחישו משום ריעותא דנפילה וטענת לוה לא קשיא נמי דהיא דשטר שכתוב בו הנפק דהא איכא נמי לאוקמא בדליתיה לגוה ולא טעין מידי אבל אי טעין לוה מזויף הוא לא יחזיר כיון דנפל איתרע ליה אי נמי כיון דמקויים דקדקו ביה בית דין ולא אתרע בנפילה ואפילו פסיל ליה לוה ואמר מזויף הוא יחזיר והיא דמלא שטר חוב כשאינו מקויים וכולי האי לא חיישינן זייף חתימת העדים וחתימת הדיינים. מ"ר. ויש להביא ראיה דטעניין שפיר ליתמי מזויף מהא דאמרינן בסוף פרק גט פשוט (ב"ב קעד:) דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא מייתי בדנקיט שטר מקויים ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואם תמצא לומר דלא טעניין מזויף מ"מ יגבה דהא נקיט שטרא ולא מצי אמרי מזויף הוא ואין נראה לדחות דמיירי בדלא מת דהא נותנין קאמר משמע דאיתמי קאמר:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ט סמג עשין סב טוש"ע מ"מ סי' רכו סעיף ח:

תוספות רי"ד

דא"ל להכי טרחי וובני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שביק בינונית דכוותיה אבל שביק בינונית דכוותיה א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו פי' כגון שמכרן ראובן לשמעון ביחד שאילו מכרן בזו אחר זו אין דינו של ב"ח אלא באחרונה כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית וכשקנה לוי הבינונית אפילו הניח אצל שמעון עידית רצה מזה גובה רצה מזה גובה שאם יאמר לו לוקח ראשון לך אצל שני דזכין בינונית אומר לו לא מצינא למיטרח שהוא אומר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו שהוא יותר טוב משלו הלכך אם הייתי מוצא הבינונית אצלך הייתי גובה ממנו. עכשיו שמכרת אותה אני גובה ממך מן העידית ובזיבורית א"י לדחותו מפני שהוא אומר אם לא היתה לך בינונית ומכרת הייתי גובה זיבורית אבל עכשיו שהיתה לך בינונית ומכרת לא אגבה אלא מן העידית ראם רצה גובה בינונית מלוקח שני ואם הוא יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו אומר לו א"א לישול יותר מדיני אע"פ שאני יכול שהוא כעין גזל ופחות מדיני איני רוצה לישול הלכך גובה ממנו הבינונית ושיורי יש בין לוי שהוא לוקח שני לשמעון שהוא לוקח ראשון דשמעון שהוא לוקח ראשון אפילו קנה בינונית ושייר לראובן זיבורית אמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית משום דנכסי ראובן הן בני חורין אבל נכסי שמעון אינן בנ"ח הילכך אי שוו כנכסי דזבן לוי שהן בינונית ובינונית מצי מדחי ל' ואי לאו לא מצי מדחי ל': אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטריף מיני' דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את משום דא"ל דאי מפקת מיניה עלי הדר. א"ד אפי' שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתהוי לי' תרעומות עלי: ואי קשיא מאי נפקא לן מיני' כל מאי דמצי למיטען על ב"ח לימא לי' לשמעון ושמעון לטעון ל' הא לאו מילתא היא דדאי אי טעין ל' ראובן פרעתיך ה"נ דשמעון מצי למיטען ליה ואע"ג דלא טעין ל' ב"ד טוענין בעכורו כדתנן הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה אלא אי טעין ל' ראובן לב"ח טענה אחרת כגון שאומר לו אמת כי לא

מסורת הש"ס

א) ב"ק ח: ע"ש ב"מ יד. ע"ש.

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. אם יטרפוה ממנו יאכל לו (ב"מ יד.). דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה. וקמשתעי דינא בהדיה דבעל חוב למלקו מלוותו קרקע בדברים, אם יש לראובן שום תביעה על בעל חובו לומר פרעתיך, דקיימא לן במסכת שבועות (מא.) דאע"ג דנקיט שטרא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בעי אישתבועי (ב"ק ח: ושם הגירסא וקמשתעי דינא בהדיה ובערי ב"מ יד.) מי כך וכך יש לי עליך תביעה ואני מעכב חוב זה אתמיו (ב"מ שם). ולא מצי אמר ליה. בעל חוב לראובן, לאו בעל דברים דידי את. בקרקע זו שכבר יצאה מרשותך ואנא שיעבודי שקילנא (ב"ק ח:) קרקע שמעון מאי מוכל, אם יש לך תביעה עלי העמידני בדין (ב"מ יד.). משום דאמר ליה דמפקת מיניה עלי הדר. מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי, שהרי קבלתי עלי אחריות (ב"ק ח:).

תוספות רי"ד (המשך)

פרעתי אותך אבל אתה חייב לי כך וכך ממקום אחר או תוציאם בחובך או תשבע לי עליהם זו הטענה דאובן יכול לטענן ולהשביעו מפני שהוא טענת ברי ואין ב"ח גובה כך וכך מ"ל ראובן א"י לטעון במה שאינו ברור לו לשמעון אלא טורף וגובה ממנו בלא שבועה ודוקא כשבא ב"ח לגבות חובו מראובן אז יכול ראובן לטענן לו ולהשביעו ואי לא ישבע לו לא יגבה ממנו אבל אם ב"ח לא תבעי לראובן אלא ראובן תובע לב"ח ואומר לו השטר שיש לך עלי תקרע אותו לי מחמת שאתה חייב לי כך וכך תשבע שאינך חייב לי יכול ב"ח לומר אני איני תובע עכשיו בשטרי אתה אומר לי שאקרענו לך מחמת אותה התביעה שאתה תובעני פרע אותי לב"ח ואומר לו השטר תחלה בשטרי ואח"כ תתבעני והשביעני אך תמתין עד שאתבעך אני בשטרי ואז תטענן לי זאת הטענה ועד שלא אתבע לך לא תפרע לי ועכשיו שאינו תובע ראובן ותובע את שמעון וכא ראובן לטענן על ב"ח שיקרענו מחמת אותה התביעה הייתי אומר שיאמר לו ב"ח אני איני תובעך הנח לי לגבות משמעון ואח"כ תתבעני קמ"ל דא"ל ראובן דאי מפקת מיני' עלי דידי הדר וכאילו היית תובע אותו דמי וכמו שאם היית תובע אותי לא היית יכול לגבות ממני עד שתשבע לי באותה התביעה גם משמעון איני מניחך לגבות עד שתשבע

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה.

אם יש לו עליו שום גלגול דברים לחשוד חוב כנגד חוב או אישתבע לי דלא פרעתיך: **לאו בעל דברים דידי את.** אינו טורף ממך כלום: **דמפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא ממנו יחזור עלי: **ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי.** מכרה לראובן לשמעון לא מצי אמר ליה בעל חוב לראובן לאו בעל דברים דידי את:

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות הימנו [א] אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את משום דאמר ליה דמפקת מיניה עלי הדר [ב] ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין

עסיקין. עוררין: עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו. אם לא נתן מעות: **אין יכול לחזור בו.** שהקרקע נקנה בחזקה כי א"ל חזק וקני ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות: **חייבא.** שם קטן: **דקיטרי.** מלא קשרים: **סברא וקבילא.** בדמי מתיכות כסף. כלומר נתרצית לאבד מעותיך מספק: **אפי' באחריות נמי.** מכרה לו אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין ולא אמרינן סוף סוף עליה הדר ואטרוחי דייני למה לן: **דא"ל אחוי טירפך.** שטר טירפא מב"ד שכתבו לך שיגאלה השדה מידך ודין ותחזור עלי לטרוף: **ואשלם לך.** וכל זמן שלא יצתה מידך לא אשלם שהרבה עוררין שאין זוכין בדין: **מתני' שלו זו מנה ושל זו מאתים כו'.** ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בתלתא יומי הקודמת בשטר קודמת בגיבוי: **חולקים בשוה.** שהרי כח שלשתן שוה בשעבוד מנה דבכולהו איכא מנה: **היו שם מאתים.** אין לבעלת מנה שעבוד אלא במנה ראשון אבל במנה שני אין שעבוד לשטרה של מנה: **נוטלת חמשים.** בגמרא פריך עלה: **שלש של זהב.** שלשה דינרי זהב וכל דינר זהב בהזהב וחמשה דינרי כסף כדאמר בהזהב (ב"מ דף מב:). ושל מאתים כתב שהרי במאתים לבעלת שלש מאות שהרי מאתים משועבדים לשטרה: **היו שם שלש מאות.** מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות והשלישי לבעלת שלש מאות לבדה: **של מנה נוטלת חמשים.** בגמ' פריך עלה: **ושל מאתים מנה.** בגמ' מפרש לה: **ששה של זהב.** הם מאה וחמשים זוז: **שהטילו לכיס.** מעות לקנות סחורה לשכר: **כך הן חולקין.** כל אחד ואחד נוטל בשכר והפסד לפי מעותיו: **גמ' תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה.** דהיינו שלש של מנה שהרי אין לה חלק במנה שני: **דין ודברים אין לי עמך במנה.** כשתבולי לדין לא אריב עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הלכך היא ובעלת שלש מאות חולקות אותו: **תימא לה.** בעלת שלש מאות לבעלת מאתים הא סליקת נפשיך ממנה ואין לך לחלק אלא במנה שני: **מדין ודברים סליקת נפשאי.** לא נתתי חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשלוחתי גבתה שתאמר לי נטלה זו חלקך אני סילקתי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה וגבר ידה לגבות חלי המנה בשעבוד שטרה עכשיו אני סילקתי לך חלקי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה שני אין בשעבוד שלש מאות לבעלת מאתים אלא בשני שלש מאות ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא אמר רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות רישא בשתי תפיסות דנפלו שבעין וחמשה בחד זימנא ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא בשתי תפיסות דנפלו שבעים וחמשה בחד זימנא ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא תניא זו משנת רבי נתן דרבי אומר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה: וכן שלשה שהטילו: אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר

עסיקין אעד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו משום דאמר ליה חייתא דקיטרי סברת וקבילת ומאימת מחזיק בה מכי דייש אמצרי איכא דאמרי אפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך: **מתני'** גמי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקין בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים של מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב וכן ג' שהטילו לכיס פיחתו או הותירו כך הן חולקין: **גמ'** של מנה נוטלת חמשים תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה אי הכי אימא סיפא של מאתים ושל שלש מאות שלש שלש של זהב תימא לה הא סלקת נפשך מינה משום דאמרה לה מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי: היו שם שלש מאות וכו': של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא אמר רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות רישא בשתי תפיסות דנפלו שבעין וחמשה בחד זימנא ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא בשתי תפיסות דנפלו שבעים וחמשה בחד זימנא ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא תניא זו משנת רבי נתן דרבי אומר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה: וכן שלשה שהטילו: אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים

עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו. אומר ר"ת ואפי' נתן מעות וכגון דלא קנו בכספא ב)שכותבין את השטר דלא קנו עד שיכתוב את השטר וקמשמע לן דיכול ומותר לחזור בו דהואיל ומפסיד שסבור שיגזלוה ממנו קא הדר ביה דאפי' מי שפרע ליכא כדמוכח בהזהב (ב"מ דף מט:) גבי ההוא גברא דזבן חמרא מחבריה שמע דבעי למינסביה בי פרזק רופילא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל כדרך שתקנו משיכה בשומרים כך תקנו משיכה בלקוחות ולא קאמר ליה אינבי ליה לקבולי מי שפרע כדאמר התם לעולדא אחרינא משום דלא תיקנו מי שפרע אלא איוקרא וזולא והאי יכול מותר כדקתני נמי גבי מתנה התם ובדין הוא דהוה ליה למיתני מותר אלא אגב דקתני סיפא אין יכול תנא נמי ריש יכול:

משהחזיק בה אין יכול לחזור בו. ואפילו למ"ד בחזקת הבתים (ב"ב מד:) נמצאת שאינה שלו חוזר עליו הכא כל זמן שלא טרפוה ממנו מודה שאין יכול לחזור בו: **ומאימת** הוי חזקה. תימה מאי קא מיבעיא ליה וכי אכתי לא אשמועינן דיני חזקה הא מתני' היא (ב"ב דף מב.) נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה וי"ל דהכי בעי ומאימת הוי חזקה היכא דיהיב כסר זוזי מאימת מהניא חזקה מכי דייש אמצרי אע"ג דגריעא מעגל ונבר הויא חזקה הואיל ואיכא כסף כדפי' וריב"ם מפרש שראובן מכר שדה לשמעון וקנה ממנו קנין גמור עד שלא החזיק בה אותה חזקה שתהא גילוי דעת שלא יחזור יכול לחזור דכי היכי דתקנו רבנן שיהא אדם יכול לחזור בו כל זמן שעסוקין באותו ענין מפני שנדעת כן הוא קונה ומקנה שיחזור כל זמן שירצה כל זמן שעסוקין באותו ענין ה"נ דעתו לחזור בו אם יצאו עליו עסיקין קודם חזקה בגילוי דעתו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו ומאימת הויא חזקה פי' מאימת הויא הכיא חזקה דאמרי' גבי מכי דייש אמצרי נידע מה היא צריכה:

איכא דאמרי אפילו באחריות. לגישנא קמא באחריות לא דהואיל ובאחריות זכין אית לן למימר שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין מכל ערעור ואע"פ שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפרישית גבי שלא באחריות דלא ניחא ליה דליקו בדינא ודיינא: **תימא** הא סליקת נפשך וכו'. לא ידעתי אמאי לא משני כגון שכתבו בעלת שלש מאות ובעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לנו עמך בעשרים וחמשה ג): (לעיל) **וכן** ששה שהטילו לכיס. לא הוי ממש דומיא דרישא דהכא כל אחד נוטל לפי מעותיו ורבינו חננאל פי' דאבנא בתרייתא קאי: **דאמרה** לה מדין ודבריב הוא דסליקי כו'. לא איתפרש שפיר טעמא דהא מילתא: **בכותבת** בעלת שלש מאות. לא ידע רבי מאי קמ"ל מתניתין: **רבי** אומר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה. פי' ר"מ קי"ל בהא הלכתא כרבי ואי אפשר להעמיד דבריו בזמן שיש שם שלש מאות חולקות בשוה בעלת מאה מאה ובעלת מאתים מאה ובעלת שלש מאות מאה לפי שמדת הדין לוקה בזה אלא העמידו דברי רבי שאמר שחולקות בשוה כל מנה ומנה נוטלת בשוה הלכך חולקין כל עומדן המת בששה חלקים של מנה נוטלת חלק אחד ושל מאתים שני חלקים ושל שלש מאות ג' חלקים כל אחת

ומאתים ועשרים וחמשה כאחד זימנא. ע"ג מייניה יד כולן שוין בו ובעלת מאתים שלא נגבתה בתפיסה ראשונה אלא עשרים וחמשה באה לריב על שניה על קע"ה ופלגי ע"ה בין שלשתן ונמצא ביד כל אחת חמשים ג)ומאה בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות וחצי מאה שנשאר כולה לבעלת שלש מאות ונמצאת של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ק"נ שהן ששה דינרי זהב: **אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו.** שאין זה דומה לשלשה שהטילו לכיס דהתם שכח מעות שהשביחו מעותיהן שקלי הלכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שיעבודא הוא וכל נכסיו אחראין לכתובתה הלכך שלש המנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חבריותיה עד שתגבה כל כתובתה לפיכך חולקות בשוה:

השכר

אבל בבא דסיפא דתנן הי' שם ג' מאות וכו' לא חלק ר' אלא אומר בין בתפיסה א' בין בב' תפיסות הדין כך הוא כ"א נוטלת לפי מעותי' ואין צורך להעמידה בכותבת אליבא דר' זה הפתרון נ"ל יפה אע"פ שאינו דומה כרישא דתתני': וכן ג' שהטילו לכיס וכו' פי' האי וכן קאי אבבא ג' דתתני' וקסבר ר"נ שלפי מעות חולקין ואע"ג דלגבי ג' נשים לא סבר (הכי) (רבי) התם מפני שהמעות מריוחות קסבר כ"א נוטל בשבח כפי מעותיו וכמו שנוטל בשבח כך נוטל בהפסד אבל בג' נשים אין לומר כן הלכך כ"א נוטלת כפי מה שמשועבד לה מנכסי בעלה ונמצא שר"נ ור' השוו בזה לחלוק כפי מעות: אמר שמואל ב'

מסורת הש"ס

ב) (ל"ל ממשים ממשים ומאה כין כו'. רש"ל), ג) ל"ל במקום שכותבין, ג) יפוש על זה ממגלת אתר"ע.

מוסף רש"י

עסיקין. עוררין לומר שלנו היא (ב"ק ס:) כמו (בראשית כו) המעשקו עמו (ב"מ יד:). יכול לחזור בו. ובגלא נתן מעות (שם יד:). משהחזיק בה אין יכול לחזור בו. ואפילו לא נתן מעות, שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה (שם). חייתא דקטרי. שק מלא קשרים (שם) לו: שק קשורה מלא רוח (ב"ק ט:). מכי דייש אמצרי. מתקן גגולי השדה ומגניבים (ב"מ יד:). אפילו באחריות נמי. לאפילו קיבל אחריות עליו, דיש לומר הואיל ופופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה, לאפילו הכי אינו יכול לחזור בו (ב"ק ט:) שהמוכר מעכב עליו ולא מצי אמר הואיל ופופך לשלם לי, השתא דכיתי לעכבכם (ב"מ יד:). דאמר ליה. מוכר, אחוי טירפך. שכתבו לך ב"ד שטר טירפא שבדין נטלו ממך ואשלם לך (ב"ק ס:) כשיעמידון בדין וחזו בדין ויכתוב לך הדיין שטר טורף עלי שבדין טרפוה ממך בשבילי, בא ואשלם לך, וכל כמה דלא עמדת בדין איני יכלא מכסי (ב"מ יד:).

תוספות רי"ד

לי עליך: אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו. מ"ט דא"ל חייתא דקיטרא סברת וקבילת מאימתי מכי דייש אמצרי א"ד אפי' באחריות נמי דא"ל אחוי טרפך ואשלם לך פי' מדקאמר שמכר לשמעון מכר גמור עשה לו ומתקיים בכסף ובשטר או בקנין וכדין הקרקעות ג) דע"ד הא אם לא יצאו עליו עוררין ורוצה לחזור בו א"י מפני שמכר גמור ובקנין עשה לו והאי חזקה דבעי' לאו לקיומי המכר דהא מקרים וקאי בלא חזקה אלא ה"ק אם יצאו עליו עסיקין נראה שמכר לו דבר שאינו שלו והוי מקח טעות ומש"ה אמר עסיקין ולא אמר ב"ח הלכך אם הוחזק בה הלוקח ונראה שנכנסה השדה לרשותו אע"פ שיצאו עליה עסיקין ב) מפני שנראה שמכר לו דבר שאינו שלו ומ"ה בעי מאימתי מחזיק בה מפני שזו החזקה אינה לקנות שאילו היתה לקנות כבר ידענו דין החזקה כדתנן בפ' ח"ה נעל גדר ופרץ כ"ש ח"ז חזקה ומאי בעי הכא מפני שחזקה זו כדי להראות לעולם שנכנסה לרשותו והוא שלו מ"א אמרי מכי דייש אמצרי שהלך בה לארכה ולרחבה כאדם שהולך ומבקר שדהו: **מתני'** מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו ק' ושל זו ר' ושל זו ג' מאות ואין שם אלא ק' חולקות בשוה היה שם מאתים של ק' נוטלת נ' ושל ר' ושל ג' מאות ג' של זהב. היה שם ג' מאות של ק' נוטלת נ' ושל ר' ק' ושל ג' מאות ששה של זהב וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין. פי' מי שהיה לו ג' נשים שנחתמו כתובותיהן ביום א' דאי בזא"ז הקודמת בשטר קודמת בגבוי אין שם אלא ק' חולקין בשוה פי' שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד מנה ובכולהו איכא מנה. היה שם ר' וכו' אין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה אבל מנה שני אינו משועבד לבעלת אלא הוא משועבד לבעלת ג' מאות והלכך המנה הראשון חולקות בין שלשתן והמנה השני יחלוקו בין של ר' ושל ג' מאות ושל ק' נוטלת נ'. ובגמרא מקשה תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה א"ש בכותבת בעלת ר' לבעלת ק' דין ודברים אין לי עמך במנה המשועבדת לך ולא

ג) נראה דל"ל וכן מדקאמר עד שלא החזיק יכול לחזור בו אם יצא עליו ערעורין הא אם לא יצאו ולא וכו'. ב) נראה דל"ל אף שנראה שמכר לו דבר שאינו שלו אינו יכול לחזור בו.

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ג טוש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ה:

כ ג ד מיי' פי"ז מהל' מלוה הל' ח ופ"כ מהלכות מלוה ולוה הל' ד ופכ"א שם הלכה 6 סמג עשין מח ולד טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף יח וטוש"ע ח"מ סי' קד סעיף י (וכרב אלפס ביאור כל הסוגיא בעומקה ומלריכות בגבולות):

תוספות רי"ד (המשך)

יחמעט חלקך בשבילי הלכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותו א"ה אימא סיפא ושל ר' ושל ג' מאות ג' ג' של זהב ותימא לה הא סליקת נפשך ממנה פי' ואין לך לחלוק אלא במנה ב' ומהדר משום דא"ל מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי פי' לא נתתי לה חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשלוחתי גבתה שתאמרי לי נטלה זו חלקך אני סלקתי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה וגברה ידה לגבות חצי המנה בשיעבוד שטרה עכשיו אני באה לחלוק עמך במותר שלא סלקתי מלריב עמך ושיעבודי ושיעבודך שוים. ואע"פ שיכולה בעלת ג' מאות לומר לבעלת ר' עד עכשיו הייתי נוטלת במנה הא' תלתין ותלתא ותילתא. ומנה השני ג' הרי תמנן ותלתא ותילתא והשתא לא שקילנא אלא ע"ה ומ"ל להפסיד בסילוקך תפסיד את ולא אני אפ"ה כך מדת הדין נותנת כיון דלא נסתלקה מכל המנה אלא מלריב עם בעלת ק' הלכך של ק' נוטלת נ' ושל ר' ושל ג' מאות חולקות ביניהן ק"נ ונוטלת כל א' וא' ג' דינרי זהב שלכל דינר זהב הוא כ"ה דינרי כסף: הי' שם ג' מאות וכו' ומקשה של ר' מנה ע"ה הוא דאית לה פי' דהא אוקימנא שכותבת בעלת ר' לבעלת ק' דין ודברים אין לי עמך בק' וחלקו המנה הא' בינה ובין ג' מאות ובמנה הג' אין לה עסק לבעלת הר' והמנה הג' הוא כלו של ג' מאות נמצא של מנה נוטלת נ' במנה האחר נשארו ג' חולקת אותה עם הק' השניה של ר' ושל ג' מאות זו נוטלת ע"ה ווו נוטלת ע"ה ומנה הג' הוא של ג' מאות ויש לה ז' דנרי זהב. א"ש בכותבת בעלת ג' מאות לבעלת ר' ולבעלת ק' דין ודברים אין לי עמכם בק'. פי' לא מתוקמא סיפא כמציעותא אלא סיפא מיתוקמא כשכתבה בעלת ג' מאות וכו' לבעלת ר' לא כתבה כלום הלכך מנה הא' חולקת בעלת ר' ובעלת הק' ומנה הב' חולקת בעלת ר' ובעלת ג' מאות ומנה הג' לבעלת ג' מאות. תניא זו משנת ר"נ ר"א אין אני רואה דבריו של ר"נ באלו אלא חולקות בשוה כתב ר"ת ז"ל וקמ"ל דבההיא הל' כר' וא"א להעמיד דבריו בזמן שיש שם ג' מאות חולקין בשוה ונוטלת בעלת ק' ק' ובעלת ג' מאות ק' לפי שמד"ה לוקה בזה אלא העמדנו דברי ר' שאמר חולקין בשוה כל ק' וק' ונוטלת בשוה הלכך חולקין כלם לו' חלקים של ק' ונוטלת חלק א' ושל ר' ב' חלקים ושל ג' ג' חלקים כ"א נוטלת לפי מעותי' עד שתפרע כ"א כתובתה וזה דין צדק וזהו שאמר אין אני רואה דבריו של ר"נ באלו בבבא דרישא ובבא מציעא